List 24. **NOVICE** Tečaj XXVI.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 10. junija 1868.

Gospodarske stvari.

Gospodarske skušnje.

* Sadna drevesa prihajajo bolj rodovitna, ako se jim poletne mladike odlomijo. To so skusili na Francozkem, odkodar svetu o sadjereji največ dohaja poduka. Tako ravnanje so posnemali sadjerejci na Renu, drugi Nemci še malo o njem vedó. Odrežejo se polletne mladike (Sommertriebe) le takemu drevju, ktero malo ali celó sadú ne rodí, posebno na prosto stoječih pritlikovcih pa tudi visocih drevesih, posebno hruškah in jablanah. Dober vspeh se kmalu pokaže.

* Grozdno bolezen odvrniti priporoča prof. Peyrone v laškem časniku „Annuar. de Comiz. agr. 1868. str. 46“ pripomoč, ki je še bolja kakor samo žveplo. To sredstvo — apno zmešano z žveplom — je dalo laško ministerstvo kupčijstva poskušati posebnim komisijam. Vzame se apna 1 kilogram, *) ki se ugasí s 5 kilogrami vode, in potem se pridene žvepla 3 kilograme. Ta zmes se dobro kuha celo uro, da se z apnom žveplo popolnoma zmeša; ako je mešanica pregosta, prilije se nekoliko vode; potem se vsa zmes še le bolj redka naredí s tem, da se prilije 1 hektoliter **) vode. S to apnato-žvepleno vodo se z zidarskim pinzeljnom grozdje in perje poškropí — in čez 3 dní ni ne sledú ne tirú več od plesnjivca.

Smerekin kukec (knaver)

in pomočki zoper njega.

Poslovenjeno po spisu gosp. J. Vokavn-a.

(Konec.)

Da se ti sovražnik kukec odvrne, imamo tri pomočke:

1. Tiči se morajo varovati, ki kebre sploh, posebno pa kukce, pokončujejo.

2. Tista drevesa in tisti drevesni kosi, v kterih svoja jajca nanaša, se morajo iz hoste spravljati, da ne bo imel podlage, kjer bi se zaplodival.

3. Ako se je pa že v hosti zaplodil, morajo se novo posekana drevesa tje polagati, kjer se kukec v večem številu pričakuje, kajti takošna drevesa najrajši napada in na tistih se najlože vloví ter pokončuje.

K 1. Žolne, detli, detliči, brglezi, senice in kraljički so tiči, ki največ skorjinega kukca pokončajo. Pozimi preiskujejo senice s kraljički vkup drevesa, kakor da bi jih v najemu imele, in kukec se ne samo izpod skorje, temuč tudi iz maha in korenine izvlačuje, kjer je včasi skrit. Ob času rojenja se kukec po vetru v velikem številu na hišne strehe zaganja, in ondi ga lastovke, pastirinke in šmarnice polovijo. Toraj se morajo ti tiči popolnoma varovati.

K 2. Drevesa, po vetru in snegu podrta ali polomljena, v nemar puščeni vrhi, les, ki se za poslopje potrebuje, žagovniki, drva v sežnjih (klaftrah) zložena in vejovje ali nerazkalano hlodje služijo, dokler še skorja ni suha, kukcu za podlago, kjer svoje mlade valí. Tak les se mora pred rojenjem kukca, to je, še malega travna (aprila) iz hoste spraviti. Ako bi pa to mogoče ne bilo, mora se les olubiti ali obeliti, da kukec ne najde skorje, kjer bi si luknjo navrtal. Ako bi se takošen les ob rojenji kukcev v hosti puščal, mora se vsaj meseca rožnika iz hoste spravljati, skrbno lubiti in skorja požigati. Ako bi se pri olubljenji mladi kebri opazovali, morajo se plahte podgrinjati, da uhajati ne morejo. Olubljenje se ne smé za nepotrebno imeti, in ne sme se misliti, da je dosti, ako se omenjeni les iz hoste spravi. Kukec, ki v oddaljenih krajih izpod skorje izmukuje, se v hosto povrača, in skušnja nas učí, da, v nakupičenih žagovnikih izvalivši se, veliko škodo po hostah napravlja.

Al to vse še ni dosti, da bi se kukca obranili; on tudi drevesa napada, ki so zdrava videti, pa vendar hirajo, posebno taka drevesa, ki so po vetru v korenini omajana. Tudi ob času rojenja vihar več ur daleč kukce zaganja v najlepše hoste, kjer celó zdrave smereke navrtajo. Toraj je potrebno, da se od začetka rojenja več tednov pridno hoste prehajajo.

Ako se je kukec kam zavrtal, najde se navadno črvojédina na deblenem mahu in na paječini; ona se tudi na tla vsiplje, ako se s sekiro na deblo udarja. Tudi se smola na navrtanih luknjah nabira. Ako se še pri vsem tem o nazočnosti kukca dvomi, se z železom obit drog v roke vzame in preišče se skorja, ali bi se ne dala kje odlušiti in kukčeva zalega najti. Ako kukec nekoliko tednov pod skorjo biva, začenjajo drevesa hirati, iglice še celó zelene spadajo; vrhi redki, rumeni in rdeči postajajo. Kadar si je kukec predore napravil, dobiva skorja bledo in sivo barvo, in se luščiti začenja. Vsa takošna drevesa se morajo, predno kukec odletí, posekati in olubiti; skorja se mora koj požgati.

K 3. Skušnja nas učí, da kukec živa stoječa drevesa zapušča, ter se v novo posekana in še zelena drevesa spravlja, ako se mu priložnost ponudi. Toraj se mu, ako se v večem številu zaplodí, po vetru polomljena ali drugač poškodovana ali v rasti zaostala in slaba drevesa nalašč polagajo, da se v nje spravi in tam vloví. To so tedaj tako imenovana lovilna drevesa. Tri ali štiri tedne pred rojenjem, mar v začetku

*) 1 kilogram (po francozki vagi) je 1 funt ali 1 libra, 25 lotov in $^5/_8$ kvinteljcev — tedaj 1 funt in še dobre 3 četrt funta po dunajski vagi.

**) 1 hektoliter meri 1 dunajsko vedro, 30 bokalov in $2^1/_2$ maslica.

malega travna (aprila), se morajo tje polagati, kjer se kukec v večem številu pričakuje.

Da lovilna drevesa ostanejo dolgo zelena, zato se jim veje ne smejo odsekavati; tudi je dobro, ako se na hlode ali kamne polagajo, da se kukec okoli in okoli zavrtati more. Ako so prva drevesa kukcev polna, se priložiti imajo druga.

Brž ko se spozná, da so glavni predori v lovilnih drevesih gotovi, in da so si črvi stranske predore napravili, morajo se drevesa olubiti. Ako se črvi še niso zapredli, je dosti, da se skorje notranja stran proti solncu položí, kajti solnčna moč črve morí. Ako pa se gotovi kebri že najdejo, mora se previdno lubiti, skorja sežgati in okrog ognja žrjavica naložiti, da iz skorje lezeči kebri uhajati ne morejo. Dobro bode, da se tudi veje in oklestki lovilnih dreves požgejo, v kterih se včasi plemena malih kukcev nahajajo. Vsi kukci pa se ne zavrtajo v lovilna drevesa, torej je potrebno, da se tudi na stoječa drevesa pazi. Kadar pa se večidel hosta od črva suší, takrat ne pomaga drugo, kakor da se vse poseka, kar je bolno. Pri sekanji se morajo drevesa, ki so že dolgo časa suha, od tistih ločiti, ki so še le začela sušiti se. Prva je črv že zapustil, v drugih pa še vrta, in ta se morajo pred posekati, olubiti in iz hoste spraviti. Skorja posekanih dreves se mora sežgati.

Drevesa, dolgo časa suha, se morajo vselej olubiti, če tudi črva ni v njih, sicer les trohní, da ni več za nobeno rabo.

Kakor se je že omenilo, se v ličji ustavljen sok skisa in spridi, da na zadnje les razjeda. Kadar skorja siva postaja, se sok le kisa, les pa ni še poškodovan, takrat se morajo po kukcu navrtana drevesa posekati, olubiti in popolnoma posušiti, da se za rabo prihranijo. Tudi je dobro, da se takošna drevesa v tekočo mehko vodo denejo ali brž ko je mogoče splavijo, ker se tako lesov sok, bodi-si dober ali spriden, najbolje iz lesa spravi.

Gospodarska novica.

* 3000 goldinarjev je razpisalo ministerstvo daríla, kdor pové sredstvo, kako bi se dala navadna kuhinjska sol predelati, prav za prav pokvariti v živinsko sol. Le tak pa prejme obljubljenih 3000 gold., kdor nasvetuje sredstvo, 1) ktero solí ne dela zoperne živini po okusu ali duhu, pa tudi ni zdravju škodljivo; 2) strupena ne sme biti taka primešanica celó nič; 3) primešanica mora biti takošna, da se nikakor ne dá ločiti od solí samo po mehanični poti, kemiško pa le zeló težko in z velicimi stroški; 4) tako pokvarjena sol ne sme biti za živež človeški pripravna; 5) nasvetovano prenarejanje kuhinjske solí v živinsko ne sme več stroškov prizadjati, kakor je stalo pri dosedanji živinski solí. — Kdor vé nasvetovati tako sredstvo, naj ga do konca tega meseca naznani c. k. ministerstvu kmetijstva na Dunaj, ktero bo potem stvar dalo presoditi.

Državne stvari.

Različne misli.

Slovanska vzajemnost je misel plodovita. Slovanska plemena naj si pomagajo vzajemno. Vsak dobiček, vsak napredek posamnega plemena hodi na korist vsemu slovanskemu rodu.

Vsako pleme vendar naj ohrani pred vsem drugim svoje bistvo; ni eno naj se drugemu ne žrtvuje tako, da bi se samo potujilo, da bi izgubilo slovanski značaj.

Vzajemno podpiranje pa je raznovrstno.

Pomagamo drug drugemu, če se učimo eden od druzega, če si knjige in sploh umotvore zamenjavamo, vzajemno pospeševaje si slovstvo, če narodne svetkovine vzajemno obiskujemo, če v vsem sočustvujemo in se sploh moralno med sabo podpiramo. Vzajemnost v tem smislu obsega lahko celo slovanstvo, ne gledé na različne države, v kterih ono prebiva.

Drugo spet je politično sodelovanje in podpiranje zlasti v zakonodelnih zastopstvih. Na to stran si pa zdaj, kakor stvarí stojé, še avstrijski Slovani ne morejo več vsi pomagati, kar je dvalizem potegnil črto ločnico po avstrijskem ozemlju.

Reklo pa se je zgori, da vsako pleme mora pred vsem narodno životje ohraniti. Vsaka stopinja, ki jo kani ktero slovansko pleme storiti po svojih zastopnikih, mora se izmeriti in presoditi po tem glavnem vodílu, je li pogubna? Ta pravec, ta cilj mora biti nepremičen, nespremenljiv, niti ga sme ktera strast kdaj zatemniti in prikriti.

Jako spremenljive pa so vnanje okolnosti, in kakor se predrugačijo te dane, od nas nezavisne okolnosti, treba bode, držeč se rečene zvezde prehodnice, obračati tudi lastno vedenje in ravnanje.

Avstrijo, na primer, bilo je (v teorii) mogoče na več načinov urediti, vsaka uredba pa bi imela drugačne nasledke za našo (slovensko) narodnost ter bi se zahtevalo od slovenske straní drugačno postavljenje in obnašanje proti nji.

Avstrija centralizirana, z absolutizmom, po Bachovo oprta na nemštvo, namenjena je bila grob biti vsem inoplemenikom (drugim plemenom) ter jih je vse skup klicala na odboj in upor; — oprta pa na národno enakopravnost in z varčnim gospodarstvom ne bi bila toliko pogubna kakor una.

Centralizirana Avstrija, ustavna na videz in z umetno izvitimi večinami, bila bi le celó celó bolja od Bachove; — resnično ustavna in trdno po pravilih narodne enakopravnosti osnovana pa, z osrednjim pravično sestavljenim zborom v enem središču, v kterem bi Slovani in drugi prijatelji enakopravnosti večino imeli ter polagoma v samem središču cesarstva moč na-se potegnili, bila bi jako ugodna za avstrijsko slovanstvo.

Načela diplome od 20. oktobra 1860, — ktero so pa stanovavci manjše polovice cesarstva vsi brez razločka narodnosti odbijali ter jo zdaj, prejemši v dvalizmu znatne dobičke, še bolj odbijajo — bila bi državni moči ugodna, toda izpeljana v duhu Goluhovskega bi javalne nosila Slovanom dobrega sadú.

Schmerlingova izpeljatev te diplome merila je sicer očitno na podkrepo nemškega življa s pomočjo birokracije in umetnih večin v zastopstvih, pa vendar če bi se je bili poprijeli in držali vsi Slovani z Romani vred, ne bi bila, mislim, imela za slovanstvo takih nasledkov, s kakoršnimi mu dvalizem žuga.

Schmerlingov naslednik Belkredi namerjal je izprva, kakor kaže, neko pošteno dorazumenje vseh avstrijskih narodov, le škoda, da so že stari Rimljani tožili, kako jim je pravičnost, poslednja izmed nebeščank, ta svet zapustila.

Prišla je razdvojba cesarevine (dvalizem). Ali bi jo bili vsi avstrijski Slovani skup ubraniti mogli, to je vprašanje nerešeno; da je Slovenci sami niso mogli, to je očitno. Doklej bode držal se dvalizem, zlasti če se avstrijske armade v jedru ne dotakne, to ni znano nikomur.

Recimo, da učaka nekaj več let nego si ta ali oni domišljuje, — kako naj se za ta primer vladajo tostranski Slovani in zlasti Slovenci?

Gre tù namreč samo za dežele v državnem zboru zastopane, kajti to, da bi mi Slovenci, recimo, s Hrvati prišli v eno politično skupino, je blaga želja v marsikterem slovenskem srcu, a ne več; djansko pa ne moremo ni mi na ono, ni oni na to stran politično delovati.

Več poti je tù. Ena pot bila bi ta, da se Slovenci s Čehi vred upró na vso moč zdanji sistemi in da bi želeč podreti jo tega, kar je ona stvarila, nikakor ne poprijemali in deležili se, pitani od vlade, ki sebe nigdar ne loči od države, z državomrzci, v tem ko bi Nemci in Lahi, med nami in tik nas živeči, nove pravice do dna uživali in ob enem izkazali se za državodržni element. Denimo še (in komu je bodočnost znana?), da se vnanje rečí utrdijo, da vladajoča sistema zadobí dovolj časa, razviti vso svojo moč, izporabiti vsa sredstva, poskusiti, če bo treba, celó nektere suspenzije, izpodriniti narodna zastopstva, zadušiti časnikarstvo itd.

Bode li na tej poti dobro poskrbljeno za slovensko narodnost?

Drugi mogoči primerljaj zdaj faktično obstojí — Čehi namreč se držé opozicije, Slovenci stojé na novi ustavi, imevajo poslance v državnem zboru itd., ter jih je volja, v postavni borbi braniti svojo narodnost.

Tretja pot bila bi zadnjič ta, da vsi Slovani, toraj tudi Čehi priznajo novo ustavo ter na podlagi iste gledajo avtonomijo dežel raztegniti zdatno. Tù bi število tistih, ki nosijo enakopravnost v srcih, pri tej priči znatno poskočilo, če tudi ne do večine v zboru; ali v drugih okolnostih, zlasti pri novih volitvah, je mogoče, da bi se večina v državnem zboru ugodno preinačila in po večini taki tudi vlada.

Vredno je vendar, da se dobro preudari, ktero je bolje, ktero najbolje?

Ali vzemimo zdaj nasprotno, da dvalizmu in zdanji tostranski vladavini prej odklenka.

Naj že pade po vojaški diktaturi (kaj bi nam prinesla ta, ni dvomno!) ali pa s polnim izstopom ogerskih dežel, vprašanje je, kaj nastane za nas Slovence iz tega? Da bi se povrnili na federalizem, kakoršnega smo pred imeli na misli, ki je bil poroštvo mogočne države, to slabo kaže. Hrvatje ga niso bili (vsaj po Jelačičevi smrti) nikoli ozbiljno prigrlili, in Čehi so mu dan današnji tudi slovó dali. Čehi nočejo izdirati Magjarom, kar so vlovili; oni ne govoré več zoper dvalizem, ampak samo zoper cislajtanizem, ter hočejo, ne vprašaje po osodi in bodočnosti druzih tostranskih dežel, skupini svetovaclavske krone pridobiti isto postavljenje, isto pravico posebne države, kakoršno imajo dežele pod krono sv. Štefana.

Najpred sme se vprašati: ali bi Avstrija prebolela to novo poskušnjo? Če bi je o tem potresu ne stalo, kaj bi bilo tedaj s Slovenci?

Pa če bi vendar Čehoslovanom poslužila sreča ter bi tudi ogerske dežele privolile v to premeno tostranskih rečí in dalje držale se zveze in storjene pogodbe, kaj bode z ostalimi deželami naše polovice? Galicija, to se vé, ne bode se dala dolgo držati ter odpade po vsakem od njih. Ostanejo tedaj, da molčimo o Bukovini, nemško-slovensko-italijanske dežele (ne celih 6 milijonov duš). Koliko središč bi imele le-te? Ni li verjetno, da samo eno in zopet na Dunaji.

Slovencev pametna želja meri sicer na administrativno skupino vseh slovenskih kosov, in dobro bode po časnikih često obravnavati to vprašanje. Kajti če se kdaj izpolni omenjena želja, ne more se izpolniti po ukazu od zgoraj, temuč le po ustavno-postavnem pritisku od dotičnega ljudstva samega, ktero čuti korist in dobiček tacega edinstva, znebivši se nasprotnih pomislekov.

Toda ena reč je administrativna, druga pa državopravna skupina, v kakoršne bi se „posito casu“ imela Avstrija razvreči; in težko bi Slovenija zedinjena (ktera bi s primorskimi Lahi vred štela poldrugi milijon duš) môgla v novem organizmu enačiti se s skupinami, kakoršna bode českoslovanska. Težko, pravim, bi po takem ušli Slovenci središču na Dunaji z večino nemško.

Kakošna pa bi bila osoda Slovencev na Dunaji v večni manjšini bivajočih? Bi li nam hotli drugi Slovani, zlasti Čehi, bi li mogli pomagati, da ne prestopajo mej kompetencije svoje?

Ali bi se mi Slovenci, kteri smo se vsegdar, dobro vedoč za kaj, poganjali za Avstrijo, to je, za državo vsaj nekoliko centralizirano in močno, res mogli veseliti takega nefederalizma, nego pravega pluralizma?

Te rečí in straní, ki jih je sprožilo čisto rodoljubje, naj bi se resno prevdarjale in pretehtovale; enake rečí naj bi se na drobno pretresale zlasti po naših političnih časnikih.

Slovansko slovstvo.

* 3. zvezek knjige „Rad jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti“ je prišel nedavno na svetlo. Obseg njegov je: Banovanje Petra Berislavića za kralja Ljudevita II. Od M. Mesića. — Pokret na slavenskom jugu koncem XIV i početkom XV stoljeća. Od dr. Fr. Račkoga. — Prilozi za historiju. I. prepiska lažnoga cara Stjepana maloga s dubrovačkom republikom. II. arapsko zvanično nazivlje počasno za kraljeve srpske i bugarske. Od dr. V. Bogišića. — Placere. Od Fr. Kurelca. — O potrebi statističkoga odbora s obzirom na sadašnje stanje hrvatske statistike. Od dr. P. Matkovića. — Književne obznane. — Izvodi iz zapisnika jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti. — Naj iz Kurelčevega spisa — na korist pisateljim našim — priobčimo nekoliko črtic, da vidijo, da beseda „dopasti“ (placere, gefallen) je grozovita nemčarija. Učeni jezikoslovec dokazuje najpred po izgledih iz nekterih slovanskih narečij, da beseda „dopada se mi je“ že v starodavnih časih bila navadna. Potem pa kaže tudi po izgledih iz narečij slovanskih, kteri dobri — čisto slovanski — izrazi naj stopijo na mesto nemčarije. Ti izrazi so: 1. drag-a-o (to mi je drago, — Bog ne plaća ni u petak ni u subotu, nego kad je njemu drago itd.); 2. ugoden-a-o (ugoden mi je tvoj svèt, dein Vorschlag gefällt mir itd., po godu mi je); 3. mil-a-o (trebuhu gladnemu vse je milo, trebuhu sitemu vse je mrzko; delo se mu ne mili itd.); 4. sladak-a-o, in iz tega slast, ne samo za uho, za oko, za srce, temuč tudi za naš um in za naš duh; 5) ljub-a-o ali ljubko — in iz tega ljubiti, na pr. „ako se vam ljubi“, wenn es euch gefällt, „komu v pesek sejat ljubi, trud i seme sahman gubi“; 6. svičan-a-o in običan-a-o; 7. volja — na pr. ako je vaša dobra volja (wenn es euch gefällt); on dela, kakor mu je volja itd., za voljo mu je, do volje ali od volje mu je, na voljo mu je; 8. povoljiti, zadovoljiti, videti se (vidi se mu), zdéti si (zdí se mu).

Po različnih razmerah je ta ali una navedenih besed na pravem mestu v duhu slovanskem namesti germanizma „dopada se mi.“ Dajmo tedaj slovó besedi tej, ktera ni naša — dajmo ptujcu nazaj, kar smo najeli iz njegovega jezika.

* Vredništvo „Slov. Glasnika“ naznanja, da „preobilica zaostankov, pa tudi marsiktera nemila izkušnja ga je prisilila, da ustavi z današnjim listom izdavo „slov. Glasnika“ za drugo polletje; kako bode ž njim

od novega leta naprej, to se pozneje določno oznani.“ — Čeravno sedanji resni časi beletristiki niso mili, vendar je želja upravičena, da zopet na svetlo pride vrli „Glasnik slov.“

* V „Slov. Gospod.“ priobčuje gosp. Fr. Kočevar v Zagrebu, da je našel zanimivo slovstveno zapuščino slavnega Stanko Vraza. — Naj bi kakor koli zagledala beli dan!

Priprosta pesmica od šol.

Zapisal Jernej Pirnat. *)

Ena reč je celó potrebna
V mladosti za ljudí,
Zlasti kmetom hvalevredna;
Al premalo se cení,
Da bi v šolo bolj hodili
Otročiči, bolj se učili,
Ker na svetu ni nič boljega
Kakor znati kaj koristnega.

Kak je bilo zapuščeno
V naših krajih svoje dni,
Ko še ljudstvo podučeno
V šolskih naukih bilo ni.
Niso znali bukvic brati,
Še veliko manj pisati;
Ker ni bilo še potrebnih šol
V naših lepih krajih tu okolj.

Pa še zdaj nekteri pravi:
„V šolo treba ni hodit',
Šolo si domá napravi,
Kdor če skrben kmetič bit.
Kdor če priden bit' na sveti,
Tud' brez šole zná živeti;
Drog, sekira, motika, plug
Je za kmeta vselej najboljši uk.“

Kakšna hasen iz šole izvira,
Le poslušaj, o kristjan!
Kamor koli človek se ozira,
Bo povsod mu kruhek dan.
Kdor zna pisati in brati,
Moder vselej odgovor dati,
Bo povsod obrajtan in spoznan,
Naj že pride v kteri koli stan.

Radi toraj, starši! otroke
Le pustite šolati,
Bodo vam njih pridne roke
Še pomoč v starosti.
Kteri starši to mudijo,
V šolo dece ne pustijo,
Vlomijo na starost sebi vrat,
Smo prepričani že večkrat.

Kaj se enkrat je zgodilo
Očetu nekem, vam povem,
Ki za šolo ni mu bilo,
Da zgled bo staršem vsem!
Sin odraste po svoji volji,
Brez vseh naukov gré okoli,
Oče sam ga tud' podučil ni,
Kaj pa zadnjič ž njim se prigodí?

Se mladenči razujzdani
Med seboj pohujšajo,
Sin se s takimi seznani,
Večkrat tud se stepejo.
Doprinaša hudobije,
Zadnjić en'ga celó ubije,
Da med tolovaje odbeží
In v divjosti kmal' jih prekosí.

Oče gré po nekem poti,
Kraj je zlo samoten bil,
Roparji so prišli proti,
Znan mu ni nobeden bil.

Sin njegov je tud med vsimi,
Najhudobniši med njimi,
Vgleda svojega očeta tam,
Spomni se na svoj pregrozni stan.

Sin k očetu brž priteče,
Mu pokaže velik hrast,
Doli mu ga pripognit reče.
Oče hrasta močno rast
Gleda, reče: „Prazne želje
So mi storit' tvoje povelje,
Drevce malo, šibo leskovo
Ukloniti bi pač lahko bilo.“

Sin pa reče: „Oče, glejte,
Bi učili prav nekdaj
Mene bili malo dete,
Zdaj ne bil bi tolovaj!
Hrast ne dá se več ukloniti,
Jez tud več ne spokoriti,
Upij do nebes prelita kri,
Pod nogami že pekel gorí!

Kajn nesrečna predpodoba
Mojega življenja je,
Oh! in strašna nja osoda
Tudi v peklu čaka me.
Oče! oba sva tega kriva,
Prav je, oba da tud' goriva“, —
Sin hudobni besno zagromí,
Slja morije mu z očí kipí.

Z drzno roko sam zabode
Nož očetu v srce.
Starišem vsem v strah naj bode,
Ki otrók ne podučé,
Vso pusté jim trmo voljo,
Čas za vse je, le za šolo
Ga nikdar ni, in v grdo smet
Zvrže se mladosti žlahni cvet.

Morebit mi kdo poreče:
„Šola tud' nič prida ni,
Večkrat otrok v šolo teče,
Pa se nič ne naučí.“
Al tud' ti trs obrezuješ
In vinograd obdeluješ,
Vendar vsaki trsek ne rodí,
Ravno tak v šoli se godí.

Če je trsje tud opleto,
Vendar se še prigodí,
Če je tudi dobro leto,
Da vsak trsek ne rodí:
Al vselej tvoja ni krivica,
Če se posuší trtica;
Tak se učenikom tud' godí,
Če tud' dobro vsak zmed njih učí.

Včasi uima grozdje vzame,
Če spomlad tud' ocvetí,
Potlej prazen trst ostane,
In v jeseni grozdja ni;
Tak se v šoli zná zgoditi,
Šolar nauke tud' zgubiti
Po tovarštvu slabih če ljudí
Zapeljati se poznej pustí.

Naj vam bo priporočeno,
Ljubi starši! prosim vas,
Tudi drugim je rečeno:
Silno drag je šolski čas!
Učenike prav spoštujte,
Šol nikar ne zaničujte;
Lepih naukov je potreben vsak,
Naj je bogat ali siromak.

Kar se človek v mladosti
K svojem pridu le naučí,
S tem se tudi v starosti
Mnogoteri preživí;
Če se z naukom mlad okinčaš,
S tem za starost se podpiraš,
To, mladenči! k srcu si vzemite,
To si tud' deklice zapomnite!

*) Pesmico to sem v svojih mladih letih popevati slišal od nekega prostega tkalca na visokih Pohorjih. Zatoraj jej, dragi bralci, ne očitajte, ako pogreškov najdete.

Národne pripovedke.

Nabral J. F. St.

Kovač iz Pasjega brda.

Na Pasjem brdu je živel nekdaj kovač, od kterega so stari in mladi veliko povedati vedeli. Hodil je v mladosti po svetu, in prestal veliko hudega. Orožje se je tako dobro naučil kovati, da mu ga ni bilo para na Kranjskem. Kralj Matjaž zvedevši, kaj in kako, ga povabi k sebi, in od zdaj spremlja kralja križem svet. Ko je pa šel kralj v goro počivat s svojo armado, se posloví kovač, in obilo obdarovan se vrne domú.

Dobro in slabo se mu je godilo, kakor je čas nanesel. Bil je sto let star.

Nekega dne sedí na klopi pred hišo, kar prijaha možiček osla. Obstane pred kovačnico, in prosi kovača, naj mu osla podkuje. Kovač rad dobro storí, in ne tirja nobene plače. „Če nočeš plačila — reče možiček — prosi me treh reči in uslišan boš.“ Kovač ne vé, kaj bi veselja počel, in prosi, ker so mu hodili zmiraj češnje krast, da bi nobeden ne mogel z drevesa, dokler on ne bo rekel. Drugič naj nobeden ne more, kdor bo na to klop sedel, drugač vstati, da bo on velel. In tretjič, naj ne more nobeden razun njega in pomagačev drugač v kovačnico, kakor skoz okno.

„Kaj misliš — govorí možiček — najboljšega nisi prosil.“ Reče in potegne z roko po železnih palicah, ki so pred kovačnico ležale, in koj se spremené v čisto zlato, potem pa jaha naprej.

Popred revni kovač je spet bogat, in živí veselo in zadovoljno. Na zadnje pride smrt, ktera je skoraj na-nj pozabila. Kovač je koj pripravljen ž njo iti, in jo prosi, naj zleze še pred na češnjo; bile so ravno zrele, in jih malo obere, da bota pred še kosila. Smrt spleza na drevo in kovač reče: „Le bodi, le bodi!“ zakaj ni mu še dišalo umreti. Smrt pozoblje vse češnje, in potem se začne postiti, ker ni mogla z drevesa, in trdi kovač jej tudi ni nič dal, tako, da nazadnje sama sebe sné; zato je ni druzega kot same kostí. Na zemlji ni umrl nobeden, toraj je bila z ljudmí napolnjena, kakor nikdar še pred. Nazadnje gré kovač, smilili so se mu ljudjé, k češnji, in se pogaja s smrtjo. Smrt obljubi, ga nič več iskati; potem jo spustí. Z nedopovedljivim veseljem kosí po zemlji ljudí. Ko se pa nad kovačem ne more znositi, gré in našunta hudiča, naj gré po-nj. Hudič — to se samo vé — je koj pripravljen. Pošlje enega svojih tovaršev k kovaču v kovačnico, ko je ravno s svojimi pomagači po naklu zbijal. „Ti greš z menoj!“ — reče hudič. „Koj, koj, kar koj, gospod peklenšček! Vem, da ste trudni, sedite tje-le na klop!“ Hudič se vsede in počiva. Ko se spočije, reče kovaču: „Zdaj idiva, bo noč!“ — „Precej, precej“ — odgovorí kovač, vzame s svojimi pomagači železne palice in začne hudiča napletati, tako, da je ves klobasast. „Joj, joj, joj — vpije hudič — pustite me, pustite, saj me ne bo več, saj me ne bo več!“ Kovač pa le mlati, da je kaj. Ko ga dobro stepó, in hudič pri svojih krempljih priseže nič več priti, ga spusté vsega razbitega. Ves premlačen prisope v pekel.

To starega šantovca močno zjezi. „Saj ste za nič, saj pravim, moram sam iti, ni drugač.“ Tako se krega,

se napravi in vzame cel regiment hudičkov seboj. Kovaču je že od daleč dišal. Koj zapre vrata in čaka z vrečo pod oknom. Šantovec prišantá s svojim regimentom in potrka na vrata. Živa duša se ne oglasí. Čez dolgo zavpije kovač skoz okno: „Fantje, hudiči, tisti, ki bo prvi v tej vreči, tega bo kovačeva duša! Ali slišite?“ Hudiči to slišavši, planejo drug čez druzega, in se gnječijo skoz okno. Vsi poskačejo v vrečo. Kovač pa jo zaveže, jo nese na naklo, in začne s svojimi pomagači tako neusmiljeno s težkimi kladvi po hudičih nabijati, da se je v nebesa in pekel razlegalo. Kar morejo nabijajo. O žalostna viža! Hudički vpijejo tako milo milo! „Joj, moja roka; joj, moja noga; joj, moj hrbet; joj, moja glava“ itd. Prisegajo po vrsti, pri vsem, kar jim je ljubo in drago, nič več priti in ga nadlegovati. Kovač jih spustí. Revce, komaj so lezle, tako so bile stepene! Joj!

Spet živí kovač mnogo let veselo in zadovoljno, da se tudi živeti naveliča, in sklene v nebesa iti. Naveže culico in gré, in pride pred nebesa. Prav lepo potrka na zlata vrata. Sv. Peter pokuka, in kovača ugledavši, koj vrata zaprè rekoč: „Za-te ni nebes, saj jih nisi nikdar si želel, ampak same neumnosti!“ — Kovač je žalosten, pustí nebesa, in gré — kaj pa je hotel — v pekel. Koj zasledí lepo, široko pot, ktera v kraljestvo peklensko pelje. Ko pa hudič šantovec zvé, da jo kovač iz Pasjega brda v pekel maha, zapové kar koj vrata zapreti, in tiščati na vso moč, da bi kovač ne mogel noter. Mileni kovač pride ves truden do peklenskih vrat, pa so zaprta. Kaj mu je storiti? Hudiči slišavši njegovo mrmranje, se napnó in tako tiščé, zakaj bil je zadnji čas, da jim kremplji skoz vrata pogledajo. Kovač vzame kladvo, in jih zakrivi in pritrdi. — „No, kam bom šel? Nebes ni za-me, v peklu se me bojé, in na zemlji sem se naveličal!“

Gré v mesec brata Kanja in Abeljna mirit, ki se še od nekdaj lasata. Leta in leta ju miri, pa ves trud je zastonj. Naveliča se, in spet sklene v nebesa iti. Spomnil se je, da je enkrat nekemu beraču staro suknjo podaril. Pride do nebes, in potrka na zlata vrata. Sv. Peter odpre in praša, kdo je? „Jez sem, jez — odgovorí kovač — prišel sem po tisto staro suknjo, že veš!“ — „Kdo pa si, saj te ne poznam?“

Med tem stopi kovač z desno nogo v nebesa in z levo med vrata, in odgovorí: „Ali me več ne poznaš? jez sem kovač iz Pasjega brda domá na Kranjskem.“ — „Le ven, le ven!“ vpije sv. Peter, in hoče vrata zapreti. Kovač stoka med vratmi, ko sv. Peter pritiska, in res tak viher napravita, da vse pokonci letí. „Pusti ga pusti — reče Bog — naj sedí toliko časa v nebesih na tej suknji, da strohní, potem mora spet ven iti.“ Sv. Peter ga pustí. Naš kovač sedí na suknji, in se veselí med nebeščani. Čez dolgo dolgo let pa suknja vsa strohní, in treba je kovaču kopita pobrati, in iti iz nebes. Kam se hoče revež obrniti? Nikamor ne vé. Ves zamišljen joka zunaj nebes. Kar se spomni kralja Matjaža, kteremu je veliko let zvesto služil, in dobro orodje koval. „K kralju grem, on me mora imeti“, beseduje kovač, in se napravi na pot.

Stari Matjaž se zelo zaveseli kovača, kteri ostane v njegovi votlini in kuje orožje. — Kadar bo pa prišel rešilni dan, takrat bo prišel s kraljem spet na beli dan. Kralj bo peljal svojo armado nad nejeverne kralje, jih bo premagal, in kadar se bo to zgodilo, bo konec svetá.

„Prav žal mi je, da me že takrat ne bo na svetu; ko bi še živel, poznal bi saj starega kovača in kralja Matjaža z dolgo sivo brado.“

Dopisi.

Iz Srbije 12. maja.*) Dr. J. K. — Morebiti me že smatrate za mrtvaca, ker vam že davno nobenega glasa o sebi nisem dal. No, hvala Bogu, še sem živ, vesel i zdrav, kakor sem bil v premili svoji domovini Sloveniji, i molčanja niti sem jaz kriv niti kaka moja lenoba, nego krivi so tega moji mnogi zvanični i nezvanični zdravniški poslovi, ki mi nikdar i nikoli mirú ne dajo. A morebiti da pride tega posla kmalu še mnogo več, kajti politiški barometer ne kaže ravno stanovitnega milega vremena. Skozi i skozi junaški, slavno umreti želeči, po sladki slobodi in nezavisnosti hrepeneči narod srbski ne more i ne sme zabiti stare svoje slave, svojega carstva i svoje veljave pod Dušan-om Silnim. Srbski narod, ki je kroz stoletja za kristjanstvo i slobodo potokoma krv prolival, — ki je lepo Evropo kroz stoletja gnojil sè svojim mesom, sè svojimi kostmí i sè svojo krvjo; ki je ribe evropejskih rek i morja pasel kroz stoletja sè svojim mesom, ki se je kroz stoletja mučil i boril zmirom i povsod na kopnem i na vodi, dokler ni nestrpljivega, človeku nedostojnega jarma sužnosti zlomil na svojih širokih plečih sè svojo hrabro mišico, še čuti v svojem zdravem telesu moči dovolj, da že zlomljeni jarm celó s pleč izbacne i bosom nogom gazi, da mu kristjanska, nehvaležna Evropa, ki jo je Srbin s svojimi prsi turške sužnosti rešil, tega storiti ne zavira. Kristjanska Evropa, ktera kakor Srbin pravi: „na zapadu Kristusa moli i ubožava, na jutrovem mu pa v obraz pluje i ga zasramuje“, kristjanom na jutrovem nikake civilizacije i kulture ne privošči, da na slobodo še misliti ne smejo!

Brez primera bistri, neutrudljivi, pohlevni i miroljubivi bratje Bulgari — najbolji i najumetneji poljedelci na jutrovem — se spominjajo nekdanje svoje slave, svoje sile, veličine i sreče. Njim je grozno težko, da ne morejo i ne smejo po svoji bistri pameti i želji, po svojih neutrudljivih žuljevih rokah svojo plodno, prekrasno domovino v lep raj spreobrniti. Pridnemu Bulgarinu je težko i mora biti njemu krivo, da mu leni Turčin plod njegovega truda i njegove muke vzame, kedar hoče i kolikor hoče. Bolgarin ima glavo polno darov, miren je i pohleven, srce mu je polno poštenja, roke so mu neutrudljive. On je pravi i verni sin svoji dobri majki zemlji, ktero sè silnim trudom i krvavimi žulji noč i dan, leto i zimo vlažava i primorava, da mu rodí stoterno. Ako zemlja nikomur kruha ne dá, trudoljubivi i umetni Bulgarin jo prisili, i prosi Boga, da mu ga dati mora, vselej i vsakrat, v suši i deževji! Bulgarin si takrat še najbolj svoj žep polni, kedar zemlja ne rodí ljudem, ki ne umejo ali nečejo zemljo k plodu siliti! — O neutrudljive bulgarske roke, vkovane v težke verige sužnosti, i prebistre bulgarske glave brez šol i vsakega poduka, ve delate čudo čuda i čudeže! Kaj bi še le bili, da ste slobodni i podučeni! Kristjanska Evropa! kaj delaš, kaj misliš, da mora najbistrejši rod človeški v verigah sužnosti vkovan biti, i da mora najplodnija zemlja, ki bi lahko raj in ponos tvoj bila, pusta ležati! „Kamor Turčin z nogo stopi, tam se zemlja suši i trava ne raste!“ Kamor Bulgarin z roko žokne, tam zemlja ozelení i rodí stoterno!

Da tudi viteški Grci hrepenijo po krvavo zaslužení slobodi i po sladkem bratskem zedinjenju kažejo njih slave-, čuda- in mukepolna dela na Kritu.

V sultanovem carstvu so vsi narodi v največi nezadovoljnosti; povsod kipí, povsod je strašna silna žar pod neugasljivim pepelom krvavo zaslužene slobode in srdite razkačenosti. Kdaj ta po vsem sultanovem car-

---

*) Dopis od 12. maja došel nam je 7. dan t. m.

stvu švigati počne, koliko se bo krvi prelivalo, sam Bog vé. Al, kakor je očitno vsacemu, kdor očí ima, prelivala se bo gotovo. Sultan, ki se po starodavnih turških tradicijah šteje za tretjega za Bogom (Bog, Mahomed, sultan), ne bo dal i po onih tradicijah ne sme dati prelepe i prekrasne dežele iz svojih rok na miren način. Nekterim oholim Magjarom se že sline lakomnosti cedijo po lepi Bosni i po slavni vojvodini svetega Sava (Ercegovina) i v strastni zanešenosti, kakor smo čitali, prežijo na lepo kneževino srbsko, na vlaško i na plodno Bulgarsko, i sam Bog vé, kamo še. Saj pri venčanju kralja ogerskega razvile so se zastave vseh omenjenih dežel v Pešt. Nikomur drugemu, nego Magjarom ni tako zavidljivo, da je mirna Srbija brez hruma, ropota i brez kaplje krvi svoje lepe gradove i trdnjave nazaj dobila. (Dal. prih.)

Iz Istrije. — β —. Drage „Novice"! V predzadnjem listu ste nam iz tukajšnje okolice donesle dopis, ki nas je zeló žalostne storil i nas še vedno žali, da je namreč sl. ministerstvo razsodilo, da na naši edini gimnaziji v Kopru je le italijanski jezik učni jezik. Mar ni to velika krivica za nas Slovence v Istriji, da naši sinovi prave izobraženosti i pravega uka nikakor v svojem maternem jeziku dobiti ne morejo? Kje se bodo učili slovenski jezik? ali jih bomo pošiljali na druge daljne gimnazije, kjer se mili glasi naše matere Slave slišijo? Ne, nimamo vzroka! Že poslednji list „Novic" nam je razodel, koliko Slovencev v Istriji prebiva i da več ko tri dele nas je Slovencev i komaj en del Italijanov; tedaj hoče država to malo peščico povzdigniti na višo stopinjo i nas celó v temoto pahniti? Ali nismo mar vsi pod enim krilom i varstvom našega presvitlega cesarja?! — Dolgo let je že, kar sploh po vsej Istriji v naših c. k. uradnijah deloma nemške uradnike imamo, ki slovenskega jezika ne razumé. V Kopru ima sodnija, zato ker noben njen sodnik ali uradnik slovenskega jezika ne razume, nekega čevljarja! za tolmača, ki pa reva sam malo slovensko razume. Temu človeku moramo mi svoje zadeve razjasniti, da jih on potem v slabem italijanskem jeziku sodniku razlaga, pa žalibože! le malokrat tako, kakor je naša prava želja i misel! Se vé, da sodnik nam potem italijanski ali nemški zapisnik naredí, pri kterem pa smo spet kakor zajec pri bobnu. Drage „Novice", razglasite ta naš žalostni stan svetu, da pride do ušes tistim možém, kterih prisežena dolžnost je, da vsak narod prejme svoje pravice, tedaj tudi večina slovenskega naroda v Istri svoje!

Iz Senožeč 1. rožnika. △. *(Zlata roka železna vrata prebiva.)* Nek tukajšnik, zmamljen od neprenehanega srkanja močnih rastlinskih sokov, ki žrtuje svojo pazljivost več takim rečém, ki ga nimajo brigati, nego svojemu poklicu, je bil jako osrčen v svojih okolnostih sè stotinami, koje mu je majka „Keren" odločila, da tudi nektere žejne zadrúge sè sladko kapljo krepí i mami. „Diktus" in njegov kolega oče „Kophta" sta sklicanemu pa dobro okrepčanemu zboru brez odloga zatožbo, kojo je njihov „Beilaufar" predrsal, zoper neko tukajšnjih javnih naprav na podpis „Hotel-u", „carne panca" predstavila, da se nemudoma viši deželni oblastniji odpošle. Ko so Gašper, Milhar i Boltežar tudi meni to zatožbo na podpis silili, sem jo pazljivo od kraja do konca, tje i simo prevdarjal, a vendar nisem moral prave bolezni od „kolportantov" vganiti; menim pa, da taisti, zoper kterega je ta „Nonsens" namerjen, mu gotovo pravo žilo najde. Onemu fantalinu pa, ki se tudi v to zadevo meša, bi svetovali, da bi pred svoj maloestetični stan zakril, kajti vsak pravi katoličan bi bil uže davno svojo dolžnost spolnil, posebno, ker stvar uže čez 7 let visí, gotovo ne za — „Sittenbild" ljudstvu!

Iz Rakovnika na Dol. ? — 30. dne t. m. smo doživeli veliko veselje, da smo bili v druščini izvrstnega državnega poslanca gosp. prof. Greuterja, kteri je z ljubljenim našim grofom Barbom prišel v naš kraj. Pri obedu, ki ga je napravil gostoljubni grof v svoji grajščini, je domoljubni dekan gosp. Rozman pozdravil s srčnim ogovorom neprestrašenega branitelja katoliških zadev in se mu zahvalil v imenu svoje dekanije. Odzdravil je zdravico učeni profesor ravno tako srčno in med drugim rekel, da je vselej in s trdnim prepričanjem povdarjal razmere katoličanov, svest si, da enaka čutja najde tudi na Kranjskem — nasproti puhlemu liberalizmu. Živila prof. Greuter in grof Barbo! je kipelo iz src vsem pričujočim.

Iz Dola 8. rož. △ — Naša okolica je prav nesrečna. Komaj smo pozabili nesrečo 30. aprila l. l., je konec majnika vtonil nek hlapec iz Št. Jakoba, ki je veje čez Savo peljal; našli so ga pri Trebovljah na štajarski meji. Najstrašnejša nesreča je pa zadela hlapca mlinarja Kobaleža iz Kleč, ki je jezdil dva opravljena lepa konja (nad 700 gold. cenjena) na bližnji kolodvor po voz pšenice. Strela udari in pri tej priči ubije hlapca in konja obá. Hlapca je zadela na glavo ter mu klobuk za ped široko prevrtala, bič, ki ga je še v roci na konju držal, preklala, in obleko njegovo sežgala; na konjih pa — čudo! — se ni videla nobena rana in bogata njuna oprava z mesnikom okovana ni bila nič poškodovana. — Na dopis iz Podgadovca (?) v poslednjih „Novicah" naj odgovorim le to, da je most čez Bistrico res dodelan in da je tudi res potreben; al županstvo poprejšnje ni oviralo njegove naprave; le po postavi predpisani gosposkini ogledi so jo zadrževali. To pa je tudi res, da poprejšnje županstvo v takih okoliščinah ni tako ostro ravnalo s soseščani kakor sedanje. *) — Kar se tiče drevesnice, naj bi se dopisnik potrudil k ondotnemu učitelju, da mu pokaže, kje je peške letos sejal in kje drevesca sadil. V prvem letu pa se jabelka ne kažejo na jablanah. On bo tudi rad povedal, da od njegove plače mu še manjka 49 gold.

Iz Ljubljane. V seji glavnega odbora kmetijske družbe 7. dne t. m., v ktero sta izmed vnanjih odbornikov prišla gospoda vitez Gutmansthal in K. Seitner, so se obravnavale važne rečí. Ker so zadeve o ljubljansko-belaški železnici že tako deleč dozoréle, da bode gospodarski odbor dunajskega državnega zbora podporo te železnice zbornici poslancev enoglasno priporočil in se po takem sme upati, da bode tudi za našo deželo prevažna železna cesta kmalu rešena, je odbor na predlog predsednika gosp. Fid. Trpinca brž iz seje po telegrafu gosp. dr. Tomanu poslal zahvalnico za neutrudljivo in tako uspešno delovanje njegovo o tej zadevi. — Tajnik dr. Jan. Bleiweis poroča potem o sledečih rečéh:

C. kr. deželno predsedstvo je družbi poslalo dve bronasti medaliji in diplomi, s kterima je bila kranjska kmetijska družba za kmetijske pridelke, ki jih je poslala v razstavo, počastena v lanski veliki razstavi v Parizu. Pismo c. kr. deželnega predsedstva častita družbi in deželi za to poslavljenje na velikem poljedelskem bojišču. Odbor je sklenil, dostojno shraniti te častne spominke med one druge, ki jih je kmetijska družba prejela v poslednjih letih v priznanje svoje delavnosti.

Na Dunaji je letos véliki zbor nemških kmetovalcev in gozdnarjev od 31. avgusta do 5. septembra; v ta zbor je, kakor druge kmetijske družbe, povabljena

*) Včasih je pač treba ostrega ravnanja, da se ne odlašajo potrebne stavbe, za ktere so naposled soseščani sami hvaležni. Vred.

tudi naša družba. Odbornik gosp. Jožef Zevnik je prijazno obljubil, da jo zastopa v tej veliki skupščini.

C. kr. ministerstvo kmetijstva želí do 15. julija izvedeti po družbi, kako so se svilni črviči obnesli letos. — Odbor bode po svojih poddružnicah in javnem razglasu pozvedoval stan letošnje sviloreje, zlasti o tej zadevi, ali ni bilo bolezni pri nas.

Po §. 21. novih družbenih postav ima kmetijska družba razun Ljubljane tudi po deželi napravljati zbore, tako imenovane popotne shode (Wanderversammlungen) in pa izhode na deželo. Dr. J. Bleiweis je poročal v današnji seji, kako naj bi se osnovali ti vnanji za našo deželo čisto novi shodi, in da bi se že letos začelo z enim shodom na Gorensko, enim na Dolensko, enim na Notranjsko, tako, da se teh zborov udeleží vsak kmetovalec, če tudi ni ud kmetijske družbe. — Vsi predlogi so bili po obširnem pretresu sprejeti. Odbor bode ob svojem času to napravo na tanko naznanil.

Podpredsednik dr. Costa je podal odboru poseben iztis ljublj. kupčijske in obrtnijske zbornice, v kterem se bere tudi njen sklep, da hoče delati na to, da se za deželo kranjsko osnuje posebna asekuracija za škodo ognja. Odbor je radosten zaslišal ta zborničin sklep in bode po svoji moči rad pripomogel, da se dožene koristni namen. — Potem bere po osnovi viteza Gutmansthala izdelano povabilo, ki naj ga odbor razglasi po deželi o novi osnovi družbinih poddružnic. Razglas je bil v vsem potrjen.

Gosp. vitez Gutmansthal je stavil predlog za obširniši obseg družbinega „nemškega koledarja“ in „slovenske pratike“. Odbor pritrdi.

Kot udje družbe kmetijske so bili na novo sprejeti: gosp. Adalb. Kandolini, c. k. okrajni sodnik v Laščah, gosp. Fr. Weindl, gozdni taksator v Žižki, gosp. Jan. Gnjezda, prefekt Alojzijevišča v Ljubljani, gosp. Avg. baron Wolkensperg, gosp. Val. Blažič, posestnik na Savi in gosp. Jan. Vidmar, fajmošter na Dobrovi. —

— V poslednjem mestnem zboru, kjer so národni zastopniki z 12 glasovi proti drugim 18 zdaj v manjšini, je bil po večini glasov dr. Zupan za podžupana izvoljen; v tej seji so bili tudi voljeni posamesni odseki.

— V poslednjem zboru jurističnega društva je dr. Jan. Ahačič odgovarjal na nektera po njem stavljena vprašanja o gozdnih zadevah. Predsednik dr. pl. Kaltenegger in pa dr. Zupan sta zahtevala, naj dr. Ahačič dovoli, da se v njegovem sporočilu, kadar pride v natis, nektere besede izbrišejo ali drugač rekó. Dr. Ahačič, ki je mož za to, da v sestavkih, kteri pridejo pod njegovim imenom na svetlo, se ne uklanja cenzuri, je v tem hipu, ko je ves zbor glasoval zoper njega, to je, za cenzuro vrednikovo, naznanil izstop iz društva ter je zbornico pri tej priči zapustil. V isti seji je bilo tudi naznanjeno, da sta dr. Orel in dr. J. Bleiweis stopila iz društva.

— „Triglav“ piše, da je prof. dr. Vončina se odpovedal odborstvu in blagajništvu zgodovinskega društva; po takem je to društvo brez protektorja in ravnatelja, manjkata mu tudi 2 odbornika in blagajnik — prav za prav životari to društvo brez svojih lastnih mesečnih zborov, brez letnega zbora, tudi je zaostalo z izdajanjem svojih tiskanih sporočil.

— V živinozdravniški naši bolnišnici je nedavno živinozdravnik gosp. Skalè vpričo dr. Janeza Bleiweisa, ravnatelja te učilnice in povabljenih gospodov dr. Fuksa, dr. Valente, dr. K. Bleiweisa in še druzih zdravnikov naredil operacijo, ktera je ravno tako težka kakor redka, ker tak grozovit rak na moški žili konjski, kakor je ta bil, se malokterikrat nahaja. Rakov izrastek krog in krog žile, ki je konju zapiral vodo, je bil dobre dve pestí debel. Treba je bilo skor 2 tretjini žile (Ruthe) s scalom (Harnröhre) odrezati. Kaj pa se to pravi, more ceniti le izvedenec. Gosp. Skalè je spet pri tej operaciji pokazal svojo veliko znanost in skušenost. Konj je danes že tako dober, da se čudi, kdor ga vidi.

— Gosp. Jak. Lukan, dozdaj sekundarij in asistent v ljubljanski bolnišnici, pride za c. kr. okrajnega zdravnika v Št. Vid pri Zatičini.

— Slovenski almanah „Mladika“ pride na svetlo konec tega meseca, ter se po 60 kr. naroča pri gosp. Hohnu na starem trgu, kteri tudi prodaja posamne liste časnika „Slovenski narod“.

— Kako se slovenskemu narodu kruh ravnopravnosti reže, kaže nam spet prav očitno 27. list „Slov. Naroda“, kteri od besede do besede priobčuje „Zahlungsauftrag“ c. kr. okrajne sodnije mariborske, in po kterem mora dr. Prelog iz svoje tiskove pravde plačati 2 gld. 10 kr. za stroške sodniške, med kterimi se bere: **„für die Uebersetzung des Urtheils in die slovenische Sprache“** (za prestavo razsodbe v slovenski jezik). — Takim dogodbam ni treba nobenega komentara. Ali ministerstvo izvé tako ravnanje ali ne, tega ne vemo: dosti je že, da ga vé narod slovenski.

— „Laibacherica“ je v svojem 125. listu z debelimi črkami prinesla novico, da je „deputacija tukajšnjih meščanov“ nesla „adreso“ (tožbo) ministerstvu na Dunaj, v kteri ti „meščani“ zahtevajo „ausgiebigen Schutz“ (mar bomb in granatov?) za „freie (za svoj mlin?) Entfaltung des Gemeindelebens, des Handels und der Gewerbe“. Zdaj je ta deputacija že več dni nazaj iz Dunaja, a „Laibacherica“ — molčí, in še z drobnimi črkami ne pové, kaj je opravila ona „deputacija.“ Mi smo te „poslance“, kterih imena smo še le iz „Presse“ in „Fremdenblatt“ ugibali in ki so nek s povzdignjenimi glavami potovali na Dunaj, videli zdaj s pobešenimi glavami v Ljubljani. Gospoda ministra sta jih neki odpravila s tem, da sta jim naravnost rekla, da vladi in vsaki stranki so „Staatsgrundgesetze“ (državne temeljne postave) edino vodílo in edina bramba. To, se ve da je „poslance“, kterim je sektionsrath dr. Klun bil vodnik in ceremonarij, tako poparilo kakor slana spomladi popari fižol. Rekli pa smo gori, da smo imena „poslancev“ le ugibali, kdo da so ti možje, ki smo jih v stari „Pressi“ brali tako-le: „Dr. Anton Turnitschek, President Drehohr und Edmund Derpin.“ „Laibacherica“ nam je sicer unidan, ko smo jo zarad župana našega dr. Coste nekako občutljivo vščipnili, ugovarjala, da dobro vemo, kdo je šel na Dunaj, a da le nočemo vedeti. Še danes jej ponavljamo, da se nismo brigali niti za besede „adresine“ niti za nositelje njene, — da pa zdaj še le vemo, da „Pressini“ dr. Turnitschek je gosp. dr. Uranitsch, nekdanji dragi tajnik zbornice kupčijske in zdaj „sprechwarth“ vsakoršne deputacije, ktera gré tožit v imenu „kapitala“ in „inteligencije“ ljubljanske; — „Pressini“ president Drehohr je g. Dreo, samostojen in srečen trgovec s hrvaškim in slovenskim žitom, zdaj pa kompanijon ljubljanskih „liberalcev“, — in „Pressini“ Derpin je gosp. Terpin, pred malo leti komí v Sovanovi štacuni, zdaj agent asekuracije, ktera ima največ naših farovžev in cerkvá zavarovanih. — To je bila trójica, ki je šla na Dunaj tožit. Treba bilo je res študij delati, predno smo uganili „Pressino“ zastavico.

— „Novicam“ se nedostojno zdi, premetavati gnojnico, ki jo slovenskemu narodu sovražni časniki stresajo po svojih listih; namesti tega bodo vprihodnje najmastnejšo tako sodrgo kar naravnost od besede do be-

sede ponatiskovale v svojem listu, da pošteni ljudjé, naj so Slovenci ali Nemci, sami sodijo: je li tudi človeku s polževo krvjo mogoče brez ugovora trpeti tacih psovek, in kdo je kriv neprenehanega hujskanja in nemira. Po pravici res pravi „Danica“: „Ko se drugod kak ravs in kavs zgodí, povedó enkrat ali dvakrat v kakem časniku, pa je mir besedí; pri nas pa imamo tacih „kranjskih“ rojakov, ki jim njih lastna dežela ni nikoli dosti ogrjena in umazana v očéh tujstva.“ — Berite tedaj, kterih se tiče, kar dunajski časnik „Reibeisen“ v svojem poslednjem listu piše, in sodite sami: je li bolj neumno to, kar zveči o „neukrainerisch“ in „altkrainerisch“, ali pa bolj nesramno in razžaljivo to, kar piše o posamnih osebah in duhovnih. Na-te ga celega:

„Neukrainerische Schmerzen. Man möchte aus der Haut fahren, wenn man liest, dass in Krain einige hundert Kapläne und Studenten, die zufällig neu-krainerisch lesen können, sich als mit Bleiweis-Salbe geschmierte Tomanier zu einem slavischen Volksstamm aufblähen und es richtig so weit gebracht haben, dass Deutsche lieber auswandern, als dass sie sich den Rohheiten dieses Kulturvolkes mit den Knie-Gatjen ferner aussetzen, und dass ein Schmerzenschrei der Bürger Laibachs bereits nach Wien drang, welcher kurz gefasst lautet: „Wir halten's nicht mehr aus!“

Zur Zeit, als Schreiber dieses, ein gebürtiger Kroat, in Warasdin und Agram studirte, gaben die Studenten aus Krain das Stichblatt ab, und es hiess allgemein, sie kämen nach Kroatien, nicht um zu studiren, sondern um reden zu lernen, was in Krain nicht möglich sei! Damit wollte man die Mangelhaftigkeit des krainerischen Jargons bezeichnen, welcher damals in Kroatien allgemein verspottet wurde, und heute wollen die Herren Bleiweis und Costa die Welt glauben machen, es gäbe eine krainerische Sprache, Literatur und ein detto Volk! Ob die Majorität der Geistlichen in Krain, des Neukrainerischen orthographisch und grammatikalisch mächtig sind, das ist mehr als zweifelhaft, Thatsache aber ist, dass die Mehrheit des Volkes davon keine Idee hat, und dass jene, die früher altkrainerisch lesen konnten, dies vergessen und das Neukrainerische nicht gelernt haben. Wir geben dem Herrn Minister des Innern den klugen Rath, der demnächst stattfindenden Konskription in ganz Krain eine unparteiische Sprachprüfungs-Kommission beizugeben und bei allen Knaben, Jünglingen und Männern eine eigene Rubrik anzulegen, in welcher genau auszuweisen wäre, ob Einer neu- oder altkrainerisch sprechen, lesen oder schreiben, oder ob er gar nichts kann. Durch diese Rubrik wird der ganze Bleiweis-Costa'sche Schwindel statistisch aufgedeckt werden und das Ministerium kann dann unter die Bande treten und fürchterliche Musterung halten. — Das erste beste Kloster im Lande wird geräumig genug sein, die ganzen Neukrainer zu beherbergen, man versorge sie dann, entziehe ihnen jedoch, das ist die Hauptsache, den Wein, das wird die krainerischen Kapläne kuriren, und wir wetten Hundert gegen Eins, sie selbst jagen noch den Bleiweis aus dem Lande! — Wir kennen unsere Pappenheimer.“

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. Velika borba o finančnih predlogih v zbornici poslancev je večidel končan. Kar ni še rešeno, pride menda danes do konca. Skene-ov predlog, da se na obligacijne kupone naloží davek z 25 od sto, je padel z 114 glasovi zoper 46; zmagal je predlog manjšine, kteri kuponom naklada davek le 20 odstotkov. Ministerstva predsednik je žugal državnemu zboru, da ministerstvo odstopi, ako se sprejme Skeneov predlog, o kterem je šel izprva glas, da bode imel večino zborovo za-se. Tako je zopet glasoviti pregovor: „sila kola lomi“ nadvladal zbornico. Sicer pa je padel tudi ministerski predlog, kteri je zahteval davek na premoženje. Tega tedaj za zdaj ne bode. Ker pa zdaj, čeravno se prodajo nektera državna posestva, državna kasa nima za letošnje stroške dovolj dohodkov, zato je zbornica zahtevala, naj jej ministerstvo brž predloži nasvet, po kteri davkovski poti da se dobí to, kar letos primanjkava, — potem pa tudi nasvetuje, kaj in kako za prihodnja leta. Po takem je pričakovati kakih davkov. Ali se pa bode po vsem tem, dokler se ne vpelje prvi pogoj modrega gospodarstva — varčnost — šparati — zdatno pomagalo revnemu stanju naših denarnih zadev, to bode prihodnost učila, kakor tudi to, ali se bode spolnovala v zbornici izrečena obljuba, da se kuponski davek ne bode več povišal. V preljubi naši Avstriji se je že toliko obljubilo „za večne čase“, o čemur pa že danes ni sledú ne tirú, da res ni čuda, da je nevernih Tomažev toliko.

— Še ni gotovo, da se 15. avgusta skličejo deželni zbori; čujejo se glasi, da še le meseca novembra, ker se neki državnemu zboru namerava predložiti nova rekrutna postava.

— Francozki cesarjevič Napoleon je zdaj, potovaje na Turško, na Dunaji. Tako imenovani „rdeči princ“ menda nima druzega misijona kakor da si ogleda Avstrijo, Ogersko in Turčijo — za prihodnje razmere francozke.

Česko. Iz Prage. Da se narod češki zaveda svojih državopravnih in narodnih pravic, kaže program, ki ga je priobčil „Pokrok.“ On zahteva: ponovljenje državnega prava češke krone, — izročilo vsega postavodajstva deželnemu zboru z izjemo samo tega, kar strogo spada državnemu zboru, in pa odgovorno deželno ministerstvo v Pragi. Ako Ogri dosežejo še več, kakor dozdaj imajo, bi zahtevala Češka tudi več.

Štajarsko. Iz Gradca. Od 1862. leta, ko so smeli judje k nam, se jih je dosihmal že naselilo 300.

Ogerska. Iz Pešta. Glasoviti poljski in magjarski politikarji imajo shod tukaj. Tudi Smolka, ki je nekako zginul iz politiškega odra, je imel le-sem priti. Kaj neki se bode tù skuhalo?

— Arthur Görgey, nekdanji general ogerske puntarske armade (honvedov), ki je več let v Celovcu v pregnanstvu živel, je zdaj spet na Ogerskem in je oskrbnik Salamonovih grajščin.

— Hrvaška deputacija je „beli list“, ki so ga jej Magjari v „bratovski“ ljubezni izročili, napisala tako, da je zeló enak parte-listu za samostojnost hrvaško.

Srbska. Ruska vlada zarad Srbije modro ravná; radevoljno je opustila kapitulacije in ruske stanovalce na Srbskem srbskim sodnijam podstavila. To djanje ima veliko pomembo za Srbijo, ker priznava popolno samostojnost knežije srbske. „In po vsem tem — piše „Reform“ — se čudijo in togotijo mnogi, da kristjanski narodi na Turškem se hvaležno in zaupljivo obračajo na Rusko.“

Kursi na Dunaji 9. junija.

5% metaliki 57 fl. 40 kr.	Ažijo srebra 114 fl. — kr.
Narodno posojilo 63 fl. 65 kr.	Cekini 5 fl. 54 kr.

Odgovorni vrednik: **Janez Murnik**. — Natiskar in založnik: **Jožef Blaznik** v Ljubljani.